

NORGES HØYESTERETT

Den 11. juni 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-01238-A, (sak nr. 2013/452), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Katharina Rise)

mot

A (advokat Halvard Helle)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder straffutmålingen for voldtekt til seksuell omgang, jf. straffeloven § 192 første ledd bokstav a.
- (2) A ble 20. august 2012 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a. Grunnlaget var som følger:

"Lørdag 9. juni 2012 ca. kl. 0530 i -----veien i X, tok han tak rundt halsen og armen til taxisjåfør B og holdt henne fast nede i førersetet. Han satte seg delvis over henne og slo henne flere ganger i brystet og i skuldrene. Han kysset henne og førte en eller flere fingre inn i hennes vagina."
- (3) I Aust-Agder tingrett ble A 11. oktober 2012 dømt til fengsel i tre år og tre måneder. A ble videre dømt til å betale fornærmede 49 876 kroner i erstatning og 125 000 kroner i oppreisning.
- (4) A innga full anke over både straffekravet og de sivile krav. Under lagmannsrettens behandling trakk han kravet om ny behandling av de sivile krav, og fornærmede samtykket i dette. I Agder lagmannsretts dom og kjennelse 8. februar 2013 ble denne delen av ankesaken hevet ved kjennelse, mens domsslutningen lød slik:

"A, født 03.11.1992, dømmes for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a til fengsel i 3 – tre – år.

Varetekt kommer til fradrag med 248 dager."

- (5) Straffen ble altså redusert med tre måneder i forhold til tingrettens dom.
- (6) Påtalemyndigheten anket over lagmannsrettens straffutmåling. A anket over lovanvendelsen – feil beviskrav – saksbehandlingsfeil – mangelfulle domsgrunner – og dessuten over straffutmålingen. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 22. mars 2013 å fremme påtalemyndighetens anke til behandling, mens As anke ikke ble tillatt fremmet.
- (7) Saken er i Høyesterett behandlet i sammenheng med sakene HR-2013-01239-A og HR-2013-01240-A.
- (8) *Mitt syn på saken:*
- (9) Voldtekten som denne saken gjelder, ble begått 9. juni 2012. Den ble dermed begått etter ikrafttreddelsen av lov 25. juni 2010 nr. 46, som skjerpet straffen blant annet for overtredelse av straffeloven § 192 opp til det nivået som skal gjelde etter den ennå ikke ikrafttrådte straffeloven av 2005. Lovendringen innebærer også at de nærmere retningslinjene for straffutmålingen som er gitt i forarbeidene til straffeloven av 2005, er relevante for straffutmålingen for disse lovbruddene, jf. Prop. 97 L (2009–2010) side 5–6 og Innst. 314 L (2009–2010) side 2.
- (10) I Prop. 97 L (2009–2010) side 19 og Innst. 314 L (2009–2010) side 5 er det uttalt at for voldtekter som rammes av bestemmelsen om minstestraft i § 192 annet ledd, bør det gjelde et normalstraffenivå på fengsel i fire år. Denne uttalelsen er lagt til grunn i rettspraksis. Jeg viser her særlig til Rt. 2011 side 734 avsnitt 11 og 12.
- (11) Paragraf 192 annet ledd om minstestraft rammer voldtekt til samleie og voldtekt der gjerningspersonen har hensatt offeret i en hjelpeløs tilstand for å ha seksuell omgang. Den handlingen som A er dømt for, regnes ikke som voldtekt til samleie og faller utenfor anvendelsesområdet for annet ledd. Betydningen av det kommer jeg tilbake til. I motsetning til hva som gjelder for voldtekt til samleie, inneholder de nevnte forarbeidene ikke uttalelser om et bestemt normalstraffenivå for den type voldtekt som A har begått. I Prop. 97 L (2009–2010) side 20 er det imidlertid uttalt at det "ikke [skal] gå noe markert skille i straffnivå mellom voldtekter som omfattes av minstestraften, og andre voldtekter". Videre uttales det samme sted at hevingen av straffenivået i saker som omfattes av minstestraften, må gis "tilsvarende betydning" for voldtekt til seksuell omgang som faller utenfor minstestraften. De generelle uttalelsene om heving av straffenivået i Innst. 314 L (2009–2010) side 2 må forstås slik at Stortinget har sluttet seg til dette.
- (12) Jeg kan ikke se at denne klart uttrykte lovgiverviljen kan tillegges noen mindre vekt av domstolene enn det som ble gjort i Rt. 2011 side 734 med uttalelsen om normalstraff på fire års fengsel i minstestrafttilfellene. Imidlertid åpner formuleringen "ikke ... noe markert skille" etter sitt eget innhold et større rom for domstolenes skjønn.
- (13) Et slikt større spillerom er naturlig. Begrepet "seksuell omgang" rammer forskjellige handlinger med ulik straffverdighet. Jeg viser til fremstillingen i Matningsdal, Norsk spesiell strafferett side 179–180. Når man skal ta stilling til hva som normalt er et "ikke

... markert skille" fra normalstraffenivået i minstestrafttilfellene, må man med andre ord vurdere den aktuelle handlingens straffverdighet i forhold til voldtekt til samleie, som i praksis er det aktuelle sammenligningsgrunnlaget.

- (14) Dette er likevel ikke til hinder for at man i rettspraksis søker å oppstille retningslinjer for hva straffen normalt bør være for enkelte typetilfelle av seksuell omgang, slik man også forsøker å normere straffenivået for andre typetilfelle av lovbrudd. En slik normering vil måtte ta hensyn til omstendigheter som gjerne gjør seg gjeldende ved den aktuelle typen overgrep, for eksempel påkjenningen for fornærmede både under selve overgrepet og i form av psykiske og fysiske konsekvenser i ettertid. Skjerpende eller formildende omstendigheter som avviker fra dette, må imidlertid få betydning for den konkrete straffutmålingen på vanlig måte.
- (15) Det typetilfellet denne saken dreier seg om, kan som et utgangspunkt angis som voldtekt i form av innføring av én eller flere fingre i skjede eller endetarmsåpning, begått av en voksen person overfor en annen voksen.
- (16) Som nevnt regnes dette ikke som voldtekt til samleie. Det følger av straffeloven § 206 at "samleie" i denne sammenheng ikke omfatter innføring av en eller flere fingre i skjede eller endetarmsåpning. Fra lovgivers side har det vært et bevisst valg å holde denne formen for overgrep utenfor virkeområdet for minstestraften på tre år. Spørsmålet har vært overveid flere ganger i lovgivningssammenheng, med samme konklusjon. Dette fremgår allerede av Seksuallovbruddsutvalgets utredning i NOU 1997: 23 side 88 og den etterfølgende lovbehandlingen i Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) side 34. Standpunktet ble akseptert i Innst. O. nr. 92 (1999–2000) side 10–11, men Justiskomiteen ba departementet om å komme tilbake med en ny vurdering. Dette skjedde i forbindelse med vedtakelsen av straffeloven av 2005, da standpunktet ble opprettholdt, jf. lovens § 292 og Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 214–215.
- (17) Begrunnelsen for dette ligger i at innføring av fingre som oftest ikke vil være like straffverdig som innføring av penis eller en gjenstand i skjede eller endetarmsåpning, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999–2000) side 34. Det åpnes likevel for at også voldtekt ved bruk av fingre etter omstendighetene kan være like straffverdig som voldtekt til samleie, særlig ved overgrep overfor barn. Dette synspunktet er gjentatt i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 214–215. Strafferammen er imidlertid vid nok til å la straffen bli den samme i disse tilfellene.
- (18) Selv i de tilfellene der det ikke er naturlig fullt ut å likestille en voldtekt ved bruk av fingre med en voldtekt til samleie, er det imidlertid slik at denne formen for overgrep ligger nærmere voldtekt til samleie enn enkelte andre former for voldtekt til seksuell omgang. Det er også her tale om inntrengning i kroppens hulrom. Der og da vil nok fornærmede ofte oppleve det som skjer som like skremmende som voldtekt til samleie, og for fornærmede vil det kunne være uklart om dette bare er innledningen til et samleie. Selv om fornærmede ikke må leve med frykt for graviditet i etterhånd, er det også her tale om smittefare, med ventetid i etterkant på resultatet av prøvetaking. De psykiske ettervirkningene kan være betydelige og blant annet gå ut over jobb eller studier. Som jeg kommer tilbake til, er det tilfellet i denne saken.

- (19) Dette tilsier etter mitt syn at straffen for voldtekt i form av innføring av én eller flere fingre i skjede eller endetarmsåpning nå som et utgangspunkt må være fengsel i tre år og tre måneder.
- (20) Dette representerer en økning fra det som var normen før lovendringen i 2010. Jeg viser her til Rt. 2012 side 1103, som gjaldt voldtekt begått i 2008 ved innføring av fingre i skjeden, der det ble uttalt i avsnitt 21 at straffen for dette i utgangspunktet ville ligge på fengsel i to år og tre til seks måneder. Et utgangspunkt om fengsel i tre år og tre måneder gir da omtrent den samme forholdsmessige økning i normalstraffenivået som det fengsel i fire år ved voldtekt til samleie innebærer i forhold til normalstraffen for slik voldtekt før straffskjerpelsen. En klart lavere forholdsmessig økning i straffenivået for den type voldtekt nærværende sak gjelder, ville være vanskelig å forene med lovgiverforutsetningen om at det ikke skal være noe markert skille i straffenivået for voldtekt til seksuell omgang og voldtekt til samleie.
- (21) Lagmannsretten har ved sin straffutmåling støttet seg på en ankeutvalgsavgjørelse i Rt. 2012 side 515. Domfelte hadde der anket over en dom på fengsel i to år og seks måneder for en voldtekt ved bruk av fingre i skjeden begått tolv dager før ikrafttreddelsen av lov 25. juni 2010 nr. 46. Ankeutvalget, som måtte begrunne sin avgjørelse fordi domfelte var blitt frifunnet i tingretten, nektet anken fremmet. I begrunnelsen ble det gitt uttrykk for at lagmannsrettens straffutmåling var i overensstemmelse med de føringer lovgiver hadde gitt for gradvis heving av straffen frem til ikrafttreddelse av lov 25. juni 2010 nr. 46, og med uttalelsene om at det ikke skulle være noe markert skille i straffutmålingen for voldtekt til samleie og voldtekt til seksuell omgang. Det er således forståelig at lagmannsretten har oppfattet dette som veiledende for straffenivået også etter 25. juni 2010. Begrunnelsen må imidlertid leses på bakgrunn av at det dreide seg om domfeltes anke, og på grunnlag av ankeutvalgets konklusjon om at anken klart ikke kunne føre frem. Det har også en viss betydning at handlingen var begått før 25. juni 2010. Videre har ankeutvalgsavgjørelser generelt mindre vekt enn avgjørelser fra Høyesterett i avdeling. Når en nærmere vurdering av rettskildene viser at straffenivået for voldtekt ved innføring av fingre i skjede eller endetarmsåpning begått etter dette tidspunktet som et utgangspunkt bør være høyere enn det som ble resultatet i Rt. 2012 side 515, mener jeg at denne avgjørelsen ikke kan tillegges avgjørende vekt i motsatt retning.
- (22) Selve handlingen i nærværende sak er beskrevet slik i lagmannsrettens dom:
- "Fornærmede B var taxisjåfør og i tjeneste natt til lørdag 9. juni 2012 i X. Tiltalte engasjerte henne til å kjøre seg til -----veien --, hvor han bodde. Turen forløp uproblematisk til han hadde betalt. Da tok han henne rundt halsen, holdt henne fast i bilsetet og slo henne i brystet flere ganger. Han kysset eller slikket henne intenst i ansiktet og stakk en eller flere fingre inn i hennes skjede. Hun ga en beskjed til de som eventuelt kunne høre henne på taxisambandet om at de måtte komme henne til unnsetning. Da trakk tiltalte fingeren ut og forlot bilen. Hun fikk ringt politiet, som kort tid etter kom til stedet. Tiltalte ble pågrepet i sin bolig like i nærheten."**
- (23) Lagmannsretten viser videre til tingrettens dom, der det blant annet fremgår at fornærmede etter overgrepet er blitt engstelig og redd, ikke lenger tør å stole på folk og at hun av den grunn har sluttet som drosjesjåfør.
- (24) Det foreligger etter mitt syn omstendigheter som tilsier at straffen må skjerpes noe i forhold til et utgangspunkt om fengsel i tre år og tre måneder. Jeg viser for det første til at

fornærmede var på jobb som drosjesjåfør da hun ble utsatt for overfallet. Drosjesjåfører kan i motsetning til de fleste andre ikke velge hverken hvor de skal kjøre eller hvem de skal ta med i bilen. Derfor er det også ellers i rettspraksis lagt til grunn at særlige allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende. Jeg viser blant annet til Rt. 1993 side 1005.

- (25) For det annet har gjerningsmannen en dom fra januar 2011 for brudd på straffeloven § 200 annet ledd jf. tredje ledd – seksuell handling mot barn under 16 år under særdeles skjerpene omstendigheter – og straffeloven § 227 første straffalternativ – trusler. Ettersom A var under 18 år på gjerningstidspunktet den gang, kommer straffeloven § 61 ikke til anvendelse, men det må likevel få betydning ved straffutmålingen at han så kort tid etter den dommen begikk nok et seksuelt overgrep.
- (26) Gjerningsmannen var nokså ung, 19 år, da han begikk voldtekten, og etter det opplyste har han hatt visse problemer under oppveksten. Når man tar i betraktning måten som overgrepet ble utført på, mener jeg imidlertid at dette ikke kan få noen innflytelse på straffutmålingen.
- (27) Jeg er etter dette kommet til at straffen passende kan settes til fengsel i tre år og seks måneder.
- (28) Til fradrag for utholdt frihetsberøvelse kommer 371 dager.
- (29) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder.

Til fradrag for utholdt frihetsberøvelse kommer 371 – trehundreogsyttién – dager.

(30)	Dommer Webster:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(31)	Dommer Stabel:	Likeså.
(32)	Dommer Tønder:	Likeså.
(33)	Dommer Matningsdal:	Likeså.

(34) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år og 6 – seks – måneder.

Til fradrag for utholdt frihetsberøvelse kommer 371 – trehundreogsyttién – dager.

Riktig utskrift bekreftes: